

ระเบียบวิธีวิจัย

เนื่องจากการวิจัยเรื่อง การใช้สื่อดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ปีงบประมาณ.2540 เป็นการศึกษาในกลุ่มผู้ส่งสารหรือกลุ่มผู้ดำเนินการใช้สื่อ ได้แก่ ผู้นำฯ และกองฯ ต่างๆ ภายในส่วนกลาง กรมอนามัย โดยต้องการศึกษาว่าการใช้สื่อเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีต่างๆที่กล่าวมาแล้วหรือไม่อย่างไร และมีการนำเอาแนวคิดเหล่านั้นมาปรับใช้มากน้อยเพียงใด รวมถึงเพื่อค้นหาปัญหาอุปสรรคและปัจจัยสนับสนุนที่มีผลต่อการใช้สื่อด้วยการศึกษานี้จึงเป็นการศึกษาถึงปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่และด้วยเหตุที่ข้าพเจ้ามีหน้าที่ดำเนินการในเรื่องสื่อของกรมอนามัยอยู่ด้วยผู้หนึ่งจึงใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยได้รวบรวมข้อมูล เอกสารหลักฐาน ตัวอย่างสื่อในหน่วยงานที่รับผิดชอบตามแผนงานส่งเสริมสุขภาพของกรมอนามัย ในปีงบประมาณ 2540 คือ ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2539 ถึงสิ้นเดือนกันยายน 2540 แล้วนำมาศึกษาวิเคราะห์ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ โดยมีรายละเอียดระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

3.1 แหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษา

สถานที่ซึ่งเป็นแหล่งค้นคว้าศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่หน่วยงานที่ปฏิบัติงานและรับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสื่อในแผนงานสาขาแผนงานส่งเสริมสุขภาพและแผนงานอนามัยสิ่งแวดล้อมของกรมอนามัย ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 8 (พศ. 2540 - 2544) สถานที่ที่ใช้ในการหาข้อมูลคือ

3.1.1 ส่วนอบรมและเผยแพร่และส่วนวิชาการที่เกี่ยวข้อง สำนักส่งเสริมสุขภาพ เป็นสถานที่หาข้อมูลการใช้สื่อในงาน

- งานส่งเสริมสุขภาพกลุ่มแม่และเด็ก
- งานส่งเสริมสุขภาพกลุ่มเด็กวัยเรียนและเยาวชน
- งานส่งเสริมสุขภาพกลุ่มวัยทำงาน
- งานส่งเสริมสุขภาพกลุ่มผู้สูงอายุ
- งานส่งเสริมสุขภาพเพื่อป้องกันและควบคุมโรคเอดส์(ในแม่และเด็ก)

-งานส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

3.1.2 ส่วนอนามัยเด็กวัยเรียนและเยาวชน สำนักส่งเสริมสุขภาพเป็นสถานที่หาข้อมูลการใช้สื่อในงานอนามัยเด็กวัยเรียนและเยาวชน

3.1.3 กลุ่มงานอบรมและเผยแพร่และกลุ่มงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง กองวางแผนครอบครัวและประชากร เป็นสถานที่หาข้อมูลการใช้สื่อในงานวางแผนครอบครัวและพัฒนาประชากร

3.1.4 กลุ่มงานอบรมและเผยแพร่และกลุ่มงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง กองทันตสาธารณสุข เป็นสถานที่หาข้อมูลการใช้สื่อในงานทันตสาธารณสุข

3.1.5 กลุ่มศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมทางอาหารและโภชนาการและกลุ่มงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง เป็นสถานที่หาข้อมูลการใช้สื่อในงานโภชนาการ

3.1.6 ส่วนอบรมและเผยแพร่และส่วนวิชาการที่เกี่ยวข้อง สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม เป็นสถานที่หาข้อมูลการใช้สื่อในงาน

-งานเฝ้าระวังและพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน

-งานสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม

-งานคุ้มครองสุขภาพจากมลพิษ

3.1.7 กลุ่มงานอบรมและเผยแพร่และส่วนวิชาการที่เกี่ยวข้อง กองสุขาภิบาลอาหาร เป็นสถานที่หาข้อมูลการใช้สื่อในงานสุขาภิบาลอาหาร

3.1.8 กลุ่มงานอบรมและเผยแพร่และส่วนวิชาการที่เกี่ยวข้อง กองอาชีวอนามัย เป็นสถานที่หาข้อมูลการใช้สื่อในงานพัฒนาอาชีวอนามัยและอาชีวเวชกรรม

3.1.9 กลุ่มงานอบรมและเผยแพร่และส่วนวิชาการที่เกี่ยวข้อง กองประปาชนบท เป็นสถานที่หาข้อมูลการใช้สื่อในงานจัดหาและพัฒนา น้ำสะอาด

3.1.10 ฝ่ายประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขานุการกรม เป็นสถานที่หาข้อมูลในการประชาสัมพันธ์และการข่าวของกรมอนามัย

3.1.11 กองแผนงาน เป็นสถานที่หาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องแผนงาน ผลงาน การงบประมาณ และอัตรากำลังของกรมอนามัย

3.1.12 กองคลัง เป็นสถานที่หาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องการงบประมาณ

3.1.13 ห้องสมุดสำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย เป็นสถานที่หาข้อมูลเกี่ยวกับแผนงาน ผลงาน รายงาน และข้อมูลของกรมอนามัย และตำราวิชาการด้านสาธารณสุขและการส่งเสริมสุขภาพ

3.1.14 ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นสถานที่หาข้อมูลในด้าน แนวความคิด ทฤษฎี ตำราวิชาการเพื่อใช้จัดทำกรอบงานวิจัย

3.2 ประเภทแหล่งข้อมูล

3.2.1 ข้อมูลประเภทบุคคลบุคคลทั้งในระดับบริหารและปฏิบัติการในหน่วยงานตามข้อ 3.1 และบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อของกรมอนามัยเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญที่ทำให้ทราบถึงนโยบาย แนวความคิด วัตถุประสงค์ และรายละเอียดต่างๆของการใช้สื่อดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ โดยผู้วิจัยกำหนดแผนการสัมภาษณ์ไว้ว่าในกลุ่มงานอบรมและเผยแพร่ ของกองต่างๆ ซึ่งจะมีนักวิชาการปฏิบัติงานประมาณ 5 คน เป็นกลุ่มงานเล็กๆ ดังนั้น การสัมภาษณ์หัวหน้ากลุ่มเพียงคนเดียวก็เป็นการเพียงพอแล้ว จึงตั้งเป้าหมายในการสัมภาษณ์ กองละ 1 คน ยกเว้นในกรณีพิเศษที่ได้รับข้อมูลไม่พอเพียงจึงจะทำการสัมภาษณ์คนอื่นเพิ่มเติม ส่วนระดับกรมนั้นตั้งเป้าหมายการสัมภาษณ์ไว้ 2 ท่าน เช่นเดียวกันกับในส่วนอบรมและเผยแพร่ ของสำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม และของสำนักส่งเสริมสุขภาพ ที่มีการแบ่งงานออกหลายกลุ่มงาน จึงตั้งเป้าหมายไว้ว่าต้องสัมภาษณ์อย่างน้อย 2 ท่านเช่นเดียวกันและหากได้ข้อมูลยังไม่เพียงพอจะขอสัมภาษณ์ผู้อื่นเพิ่มเติม วิทยานิพนธ์ต่อไปนี้เป็นชื่อแหล่งข้อมูลบุคคลที่ได้รับการอนุเคราะห์ให้ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เจาะลึกและทุกท่านได้กรุณาอนุญาตให้บันทึกการสัมภาษณ์ลงในเทปทำให้ได้รับความสะดวกต่อการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นอย่างยิ่งคือ

1. นายแพทย์วีระ นิยมวัน ผู้อำนวยการประจำสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ปรึกษากรมนามัย และอีกหลายสถาบัน ก่อนที่ท่านจะเกษียณราชการ เคยดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์อนามัยแม่และเด็ก ผู้อำนวยการกองอนามัยครอบครัว รองอธิบดีกรมอนามัย และตำแหน่งสุดท้ายคือ นายแพทย์ 10 วช. (สาขาสาธารณสุข) หัวหน้าสำนักวิชาการกรมอนามัย ท่านเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่าของกรมอนามัยมาตลอด แม้จะเกษียณอายุราชการไปแล้วก็ตาม สนใจทางด้านวิชาการเป็นอย่างมาก ในทุกด้าน ทั้งด้านการพัฒนาบุคลากร และโดยเฉพาะด้านส่งเสริมสุขภาพ และสนใจเรื่องสื่อในงานสาธารณสุขอีกด้วย ก่อนที่จะได้สัมภาษณ์ท่าน ผู้วิจัยได้โทรศัพท์ไปที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเรียนแจ้งรายละเอียดและขออนุญาตสัมภาษณ์ ซึ่งท่านทราบมาก่อนแล้วว่า ผู้วิจัยศึกษาอยู่ที่คณะนิเทศศาสตร์และได้รับการนัดหมายให้ไปพบท่านที่บ้านเพื่อสัมภาษณ์ ในอีก 2 วันต่อมา บรรยากาศของการสัมภาษณ์เป็นไปอย่างดียิ่ง ด้วยความอย่างเป็นกันเอง ซึ่งปกติท่านเป็นคนไม่มีพิธีรีตองอยู่แล้วทำให้การสัมภาษณ์เป็นไปอย่างเพลิดเพลินในเวลาเกือบ 2 ชั่วโมง ผู้วิจัยได้ประสบการณ์ในการทำงานด้านส่งเสริมสุขภาพจากท่าน โดยเฉพาะในเรื่องสื่อส่งเสริมสุขภาพมากกว่าที่ตั้งใจไว้เสียอีก
2. นายแพทย์วิชัย เทียนถาวร รองอธิบดีกรมอนามัย เป็นผู้บริหารกรมอนามัย ในปัจจุบันที่ผู้วิจัยมีความประสงค์จะได้สัมภาษณ์ท่าน เนื่องจากท่านได้ให้ความสำคัญและมีความสนใจเรื่องสื่อมาก เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองอนามัยครอบครัว ท่านเคยกล่าวกับผู้วิจัยไว้ว่างานวางแผนครอบครัว จะทำกันอย่างรวางมาตรฐานต่อไปคงไม่ได้ ต่อมาท่านเป็นผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมสุขภาพเป็นคนแรกและเป็นรองอธิบดีในปัจจุบัน ในความหมาย "ร่วางมาตรฐาน" ของท่านนั้นหมายถึงการทำงานไปเรื่อย ๆ ซึ่งก็คงไม่ได้ต้องปรับปรุงและการปรับปรุงคือการใช้กลยุทธ์ของการสื่อสารเข้ามาเป็นเครื่องมือสำคัญ ในช่วงที่อยู่ในกองอนามัยครอบครัวมีหลายโครงการที่ท่านเป็นผู้บริหาร โครงการที่สำคัญ ได้แก่ การทำประชาสัมพันธ์โครงการประชากรไทยครบ 60 ล้านคนร่วมกับสถาบันประชากรศาสตร์ทั้งของจุฬาฯ และมหิดล และสมาคมเอกชนที่เกี่ยวข้องโครงการเดินวิ่งทุกครัวทั่วไทย

ครั้งที่ 1, 2540 โครงการโรคเลือดจางธาลัสซีเมีย และโครงการใส่ห่วงอนามัยทั่วประเทศ ในวันที่ผู้วิจัยเข้าไปขอนัดเพื่อสัมภาษณ์นั้น ท่านรู้สึกยินดีที่ผู้วิจัยยังไปเรียนหนังสืออีก และรับปากอย่างดีที่จะให้สัมภาษณ์ ซึ่งโดยปกติท่านมีเวลาว่างน้อยมาก ท่านได้นัดให้ผู้วิจัยไปในตอนบ่ายแก่ ๆ วันหนึ่ง ซึ่งตรงกับวันประชุมประจำเดือนผู้บริหารของกรม โดยปกติการประชุมนี้จะเสร็จภายในช่วงเช้า แต่ปรากฏว่าการประชุมครั้งนั้น มีวาระมากกว่าปกติและเลิกประชุมเมื่อเวลา 18.00 น. แล้ว ผู้วิจัยก็รอท่านตามที่นัดหมาย แต่ได้บอกกับเลขานุการของท่านไว้ว่าหากท่านไม่มีเวลาก็ไม่เป็นไร จะนัดใหม่อีกครั้ง เนื่องจากเกรงว่าท่านอาจจะเหนื่อยมาจากการประชุมผู้บริหารกรมตลอดวันมาแล้ว เมื่อท่านทราบว่าผู้วิจัยยังอยู่ที่ยินดีให้ข้าพเจ้าสัมภาษณ์ ดังนั้นในช่วงใกล้ค่ำภายในห้องรองอธิบดีกรมอนามัย นายแพทย์วิชัย เทียนถาวรในวันนั้น ท่านคุยกันกับผู้วิจัยด้วยอารมณ์ดีมาก และผู้วิจัยเองก็ไม่เคยที่จะเรียนถามท่านถึงเรื่องงานต่าง ๆ มาก่อนเหมือนเช่นในวันนั้นได้ จากเวลาที่ท่านคาดว่าจะใช้เพียงครึ่งชั่วโมง กลายเป็นว่าได้ให้โอกาสผู้วิจัยสัมภาษณ์ได้ถึง 1 ชั่วโมง และได้ประโยชน์ต่องานวิจัยในครั้งนี้อย่างคุ้มค่าที่สุด

3. นายสง่า ดามาพงษ์ นักวิชาการสาธารณสุข 9 (ด้านโภชนาการ) คุณสง่าเป็นคนหนุ่มที่มีความก้าวหน้าทางราชการอีกยาวไกลและเป็นบุคลากรที่มีความสามารถสูงของกรมอนามัย หลายหน่วยงานที่ได้เคยขอความร่วมมือหรือขอร้องให้คุณสง่า ไปช่วยงาน ไม่เคยได้รับความผิดหวัง กิตติศัพท์ความสามารถของคุณสง่า ผู้วิจัยทราบดี แต่ไม่ค่อยเคยกันมากแม้จะรู้จักกันมาก่อนแล้ว ก่อนที่จะสัมภาษณ์ผู้วิจัยเคยไปขอเอกสารและข้อมูลการใช้สื่อของกองโภชนาการจากคุณสง่ามาก่อนและได้สนทนากันทุกครั้งตามแต่เวลาจะเอื้ออำนวย เนื่องจากคุณสง่า เป็นหัวหน้ากลุ่มงานศึกษาและพัฒนาพฤติกรรมทางอาหารและโภชนาการ คุณสง่ามีความสนใจในด้านสื่อเป็นอย่างมาก แม้ว่าจะมีพื้นฐานศึกษามาทางด้านโภชนาการและได้ MCN (Master of Community Nutrition) แต่เป็นบุคลากรที่เข้าใจและศึกษาเรื่องสื่ออยู่ตลอดเวลา โครงการรณรงค์อาหารไทยใส่เกลือไอโอดีน และโครงการโภชนาการ 9 ข้อของกองโภชนาการ คุณสง่า มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของโครงการทั้ง 2 นี้ หลังจากที่คุณวิจัยได้ไปพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการอยู่ 2 – 3 ครั้ง จึงได้มีโอกาสสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการโดยที่ไม่ได้นัดหมายมาก่อน

การสัมภาษณ์ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ทำให้ทราบว่าคุณสง่า เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านสื่อของกองโภชนาการอย่างยิ่งแท้จริงและมีส่วนช่วยงานวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างมาก

4. แพทย์หญิงสุวรรณา วรรณามิน ผู้อำนวยการกองวางแผนครอบครัวและประชากร ผู้ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของผู้วิจัยโดยตรง ผู้วิจัยไม่ได้ทำการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ แต่ใช้วิธีพูดคุยแสดงความคิดเห็นในโอกาสต่างๆ และในการประชุมร่วมกันอยู่เสมอรวมทั้งผู้วิจัยเป็นผู้จัดเตรียมสคริปรายการวิทยุหรือร่างบทความ สำหรับเป็นแนวทางให้ท่านไปออกรายการต่าง ๆ พญ. สุวรรณา เป็นผู้สนใจเรื่องสื่อมากอีกท่านหนึ่ง รวมทั้งสนใจในการศึกษาของผู้วิจัยด้วย
5. นายสนิท มาประจวบ ผู้อำนวยการส่วนอบรมและเผยแพร่ สำนักส่งเสริมสุขภาพ ผู้วิจัยเคยเป็นผู้ได้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานของคุณสนิทมาก่อน และเป็นเพื่อนรุ่นน้องด้วย เนื่องจากทำงานด้านสื่อร่วมกันมาอย่างยาวนาน ต้องแยกกันเมื่อกรมอนามัยเปลี่ยนโครงสร้างในปี พ.ศ. 2540 นี้เอง ผู้วิจัยได้บอกกล่าวเป็นการล่วงหน้าไว้บ้างแล้วว่า จะขอสัมภาษณ์เรื่องการใช้อีเมล แต่ก็ไม่ได้นัดอย่างเป็นทางการ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เป็นเวลา 1 ชั่วโมง ได้รับความร่วมมือดีมาก ทำให้ได้ทราบข้อมูลต่าง ๆ มากมายทั้ง ๆ ที่ผู้วิจัยเพิ่งจะย้ายออกจากหน่วยงานนี้ไปไม่นาน แต่ทุกอย่างเปลี่ยนแปลงมาก ภายหลังจากที่ได้จัดตั้งเป็นสำนักส่งเสริมสุขภาพขึ้น คุณสนิทหรือพี่สนิทที่ผู้วิจัยเรียก เป็นผู้สนใจวิชาการด้านการสื่อสารอย่างมากผู้หนึ่ง นอกจากจะจบการศึกษาจากภาควิชาสุขศึกษา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลแล้วยังจบ M.P.H. ด้วย และโดยตำแหน่งหน้าที่ ที่เป็นผู้อำนวยการส่วนอบรมและเผยแพร่ จึงต้องสัมผัสกับเรื่องสื่ออยู่ตลอดเวลา
6. นางมาลินี จุลวัจนะ ผู้อำนวยการส่วนอบรมและเผยแพร่ สำนักอนามัย สิ่งแวดล้อม ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ เป็นการสัมภาษณ์อย่างไม่ได้นัดหมาย คือภายหลังจากที่ผู้วิจัยได้ไปทำความคุ้นเคยกับคนอื่น ๆ ในส่วนนี้หลายครั้ง เนื่องจากต้องหาข้อมูลต่าง ๆ มาทำการวิจัยแล้ว จึงได้เข้าไปแนะนำตัวและขอแจ้งความประสงค์กับพี่มาลินี โดยตรงที่จะขอสัมภาษณ์ ซึ่งในครั้งแรก

คิดว่าจะขออนุญาตก่อน แต่ภายหลังแนะนำตัว ซึ่งมีมาลินีที่รู้จักผู้วิจัยมาก่อนแล้ว และแจ้งความประสงค์ให้ทราบ พี่มาลินีก็ได้กรุณา ให้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ในตอนนั้นเลย โดยใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 2 ชั่วโมง เหตุที่ผู้วิจัยประสงค์จะสัมภาษณ์พี่มาลินีเนื่องจากมีตำแหน่งเป็นผู้อำนวยความสะดวกแล้วยังเป็นผู้ที่สัมผัสสื่อต่าง ๆ ทางด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมตลอดเวลาเป็นเวลานานกว่าเกือบ 30 ปี และเป็นผู้ให้สัมภาษณ์คนเดียวที่จบนิเทศศาสตรมหาบัณฑิตของกรมอนามัย ผลจากการสัมภาษณ์ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงกลวิธีและแบบแผนการทำงานของสายอนามัยสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก โดยที่ไม่เคยได้ทราบจากใครมาก่อน

7. นางทวิวรรณ สิริพันธ์ นักวิชาการสาธารณสุข 8 ผู้ช่วยผู้อำนวยการกองอาชีวอนามัย นับว่าเป็นความโชคดีของผู้วิจัยที่ได้สัมภาษณ์คุณทวิวรรณ เนื่องจากเธอเป็นหัวหน้าฝ่ายอบรมและเผยแพร่ของกองอาชีวอนามัยมาก่อน และได้ทำการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมสุขภาพในโรงงานอุตสาหกรรมด้วย ดังนั้น การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จึงมีลักษณะใกล้เคียงกัน ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบข้อมูลที่เป็นไปในทางเดียวกันว่าการส่งเสริมสุขภาพในกรมอนามัย ยังอยู่ในระยะเริ่มต้นเท่านั้น ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพียงชั่วระยะเวลาประมาณครึ่งชั่วโมง เนื่องจากไม่ได้นัดหมายกันล่วงหน้า แต่ก็ได้รับการให้ข้อมูลด้วยดียิ่ง คุณทวิวรรณกับผู้วิจัยไม่ได้เป็นคนแปลกหน้าเนื่องจากที่อยู่กระทรวงเก่า (เทเวศร์) มีที่ทำงานอยู่ชั้นเดียวกัน
8. นายวัชรินทร์ รวยอาจิณ หัวหน้ากลุ่มงานอบรมและเผยแพร่ กองวางแผนครอบครัวและประชากร เป็นหัวหน้าของผู้วิจัย และเป็นทั้งพี่และเพื่อนรุ่นพี่ของผู้วิจัยด้วย มีประสบการณ์ในการทำงานด้านสื่อมากกว่า 25 ปี ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการทดลองเรื่องการใช้หน่วยเคลื่อนที่ในการเผยแพร่การวางแผนครอบครัว ตั้งแต่สมัยคุณหมอกระแส ชนะวงศ์ ยังเป็นผู้อำนวยความสะดวกโรงพยาบาลแม่และเด็กเมืองพล จังหวัดขอนแก่น กับพี่วัชรินทร์ผู้วิจัยไม่ได้สัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ เนื่องจากผู้วิจัยทำงานใกล้ชิดกันอยู่ด้วยกันตลอดเวลา แต่ได้บันทึกการสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระหว่างการทำงาน รวมถึงเรื่องราวและประเด็นสำคัญของงานวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัย

9. นางอัจฉรีย์ แขวงโสภา หัวหน้ากลุ่มงานผลิตสื่อ ส่วนอบรมและเผยแพร่ สำนักส่งเสริมสุขภาพ คุณอัจฉรีย์ เป็นเพื่อนร่วมงานกับผู้วิจัยมาก่อนที่จะปรับโครงสร้างกรมอนามัย มีประสบการณ์ด้านการผลิตสื่อมาอย่างยาวนาน ผู้หนึ่ง ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงพูดคุยเป็นเวลาเกือบ 2 ชั่วโมง และยังสามารถสอบถามอย่างไม่เป็นทางการอีกหลายครั้งและยังได้รับอนุเคราะห์ในการค้นหาข้อมูลการผลิตสื่อต่าง ๆ ให้ผู้วิจัยด้วย ทำให้สามารถประหยัดเวลาลงได้อย่างมาก
10. นางรจนากร มีนะภนิษฐ หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขานุการกรมอนามัย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์อีกคนหนึ่งที่เคยเป็นเพื่อนร่วมงานกับผู้วิจัยมาก่อน สนิทและคุ้นเคยเป็นอย่างดี คุณรจนากร ย้ายไปทำงานในตำแหน่งประชาสัมพันธ์ ที่สำนักงานเลขานุการกรม เป็นเวลานานมากกว่า 10 ปีแล้ว เธอจึงเข้าใจและมีประสบการณ์ในการทำงานประชาสัมพันธ์ของกรมอนามัยมากกว่าผู้อื่น นอกจากจะมีประสบการณ์ยาวนานแล้วยังมีพื้นฐานการศึกษาจากวารสารศาสตร์และสาธารณสุขศาสตร์อีกด้วย การสัมภาษณ์ครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบความคิดเห็นและข้อเสนอต่อการทำงานเรื่องสื่อของกรมอนามัยอย่างมากเนื่องจากผู้วิจัยไม่เคยสอบถามใครมาก่อน
11. นางนันทกา หนูเทพ นักวิชาการสุขาภิบาล 7 รักษาการหัวหน้ากลุ่มงานอบรมและเผยแพร่ กองสุขาภิบาลอาหาร ผู้วิจัยได้สร้างความคุ้นเคยโดยการติดต่อสอบถาม โดยการแนะนำตัวเองเพื่อขอข้อมูลและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการนำข้อมูลไปศึกษาวิจัยในครั้งนี้กับเธอจนคุ้นเคยพอสมควรและทุกครั้งได้รับความร่วมมืออย่างดี ในวันสัมภาษณ์ผู้วิจัยก็ไปหาเธอที่ทำงานเหมือนเช่นทุกครั้ง คือไม่ได้บอกกล่าวล่วงหน้าเนื่องจากกองสุขาภิบาลอาหารและที่ทำงานของผู้วิจัยอยู่ใกล้กัน ได้ขอสัมภาษณ์ในลักษณะการสนทนาเป็นเวลา 1 ชั่วโมง ทำให้ได้ทราบการทำงานด้านสื่อของกองสุขาภิบาลอาหารเป็นอย่างมาก คุณนันทกา เป็นบุคลากรเก่าแก่ของกองสุขาภิบาลอาหาร ตั้งแต่กองนี้ยังเป็นเพียงโครงการหนึ่งในกองสุขาภิบาลมาก่อน เธอมีประสบการณ์เกี่ยวกับการทำงานด้านสื่อมากกว่า 10 ปี

12. นางรัชนีกร ชมสวน หัวหน้ากลุ่มงานอบรมและเผยแพร่ กองอาชีพอนามัย ก่อนที่จะได้สัมภาษณ์คุณรัชนีกร ผู้วิจัยเคยไปแนะนำตัวเองและขอข้อมูล ที่ต้องนำมาใช้ในการวิจัยมาก่อนแล้ว และการสัมภาษณ์ไม่เป็นเรื่องยุ่งยาก อะไรมาก และก็ได้นัดล่วงหน้า เนื่องจากคุณรัชนีกร กับผู้วิจัยเคยเห็นหน้ากัน เป็นประจำตั้งแต่อยู่กระทรวงสาธารณสุขที่เทเวศน์มาแล้ว เหมือนกับคุณ ทวีวรรณ เธอไม่เคยมีประสบการณ์ด้านสื่อมาก่อน แต่มารับตำแหน่งหัวหน้า กลุ่มงานอบรมและเผยแพร่ ได้ประมาณ 1 ปี ต่อจากคุณทวีวรรณ ลีระพันธ์ ที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ด้วย แม้คุณรัชนีกร จะมีประสบการณ์ในระยะสั้นแต่ก็ได้ ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างมาก
13. น.ส.วิไลลักษณ์ บังเกิดสิงห์ หัวหน้ากลุ่มงานอบรมและเผยแพร่ กองทันต- สาธารณสุข ผู้วิจัยเพิ่งจะรู้จักกับคุณวิไลลักษณ์ เป็นครั้งแรกแต่ก็คุ้นเคยกัน ได้รวดเร็วจากการแนะนำตัวเองของผู้วิจัย คุณวิไลลักษณ์ ได้ให้ความเอื้อเฟื้อ ต่อการหาข้อมูลและการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการใช้สื่อของกองทันตสาธารณสุข เป็นอย่างดี ยิ่ง แม้ว่าเวลาของเธอแทบจะไม่ว่างเลย แต่ก็ได้เสียสละเวลา ทุกครั้งที่ผู้วิจัยได้ไปรบกวนขอข้อมูล และสอบถามเพิ่มเติม คุณวิไลลักษณ์ มีประสบการณ์ในการทำงานด้านสื่อของกองทันตสาธารณสุขมา 6 ปี
14. นางวิภาเพ็ญ เจียสกุล หัวหน้ากลุ่มงานโสตทัศนูปกรณ์ ส่วนอบรมและ เผยแพร่ สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม คุณวิภาเพ็ญ เป็นอีกผู้หนึ่งที่ผู้วิจัยเพิ่งได้ รู้จักครั้งแรก ผู้วิจัยได้ไปขอข้อมูลและสนทนากับเธอหลายครั้ง ซึ่งได้ให้ความ อนุเคราะห์แก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี และจากที่ได้สนทนาบ่อยๆจึงไม่ได้ทำการ สัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ คุณวิภาเพ็ญ มีประสบการณ์เกี่ยวกับการผลิต สื่อต่าง ๆ มาเป็นเวลาหลายปี ตั้งแต่อู่กองสุขภาพ
15. น.ส.เพลินพร ผิวงาม หัวหน้ากลุ่มงานวิจัยและประเมินผล ส่วนอบรมและ เผยแพร่ สำนักส่งเสริมอนามัยสิ่งแวดล้อม คุณเพลินพร เคยรู้จักกับผู้วิจัย มาก่อนแต่ไม่สนิทกัน เมื่อก่อนเธอเป็นหัวหน้างานผลิตของกองอนามัย สิ่งแวดล้อม จึงทำให้ผู้วิจัยต้องสัมภาษณ์ด้วย เนื่องจากมีหลายสื่อที่เป็นเรื่อง ของกองอนามัยสิ่งแวดล้อมเดิมที่ดำเนินการติดต่อมาจนกระทั่ง กองนี้มาอยู่ กับสำนักอนามัยสิ่งแวดล้อมก็ตาม เธอมีประสบการณ์และมีแนวความคิด

ในการทำสื่อที่น่าสนใจมาก การสัมภาษณ์เป็นไปในลักษณะเชิงสนทนาที่ไม่ได้นัดหมาย โดยใช้เวลาประมาณ ชั่วโมงครึ่ง ผลของการสัมภาษณ์ทำให้รู้ที่มาของสื่อต่างๆในงานอนามัยสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมากและได้รับความร่วมมืออย่างดี

16. นางนพรัตน์ แก่นาคำ หัวหน้ากลุ่มงานอนามัยเด็กนักเรียนประถมศึกษา ส่วนอนามัยเด็กวัยเรียนและเยาวชน สำนักส่งเสริมสุขภาพ คุณนพรัตน์ กับผู้วิจัยเคยรู้จักกันมาก่อน ทำให้การหาข้อมูลสื่อในส่วนอนามัยเด็กวัยเรียนและเยาวชน ของผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือจากเธอมากที่สุด รวมถึงสัมภาษณ์ในครั้งนี้ด้วยซึ่งใช้เวลาเกือบ 2 ชั่วโมง โดยที่การนัดหมายล่วงหน้าทำเพียงโทรศัพท์ไปบอกกล่าวล่วงหน้าเล็กน้อย ข้อมูลของสื่อจะได้จากคุณนพรัตน์มากเนื่องจากเป็นกลุ่มงานที่ทำสื่อมากที่สุดในส่วนอนามัยเด็กวัยเรียนและเยาวชน
17. นางพิไลวรรณ ศิริทวีป หัวหน้ากลุ่มงานอนามัยเด็กนักเรียนมัธยมศึกษา ส่วนอนามัยเด็กวัยเรียนและเยาวชน สำนักส่งเสริมสุขภาพ คุณพิไลวรรณกับผู้วิจัยไม่เคยรู้จักกันมาก่อน เป็นแค่เคยเห็นหน้ากันและโดยได้รับความช่วยเหลือจากคุณนพรัตน์ ทำให้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เธอด้วย ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมงในการสัมภาษณ์ โดยได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่ง ผู้วิจัยได้ทราบรายละเอียดของการใช้สื่อและโครงการใหม่ๆของงานอนามัยเด็กนักเรียนมัธยมเป็นอย่างมาก
18. นางวันดี เอ็มโอช หัวหน้ากลุ่มงานอนามัยเด็กเยาวชนนอกระบบ ส่วนอนามัยเด็กวัยเรียนและเยาวชน สำนักส่งเสริมสุขภาพ ผู้วิจัยไม่เคยรู้จักคุณวันดีมาก่อน และด้วยความช่วยเหลือจากคุณนพรัตน์อีกเช่นกัน ทำให้ได้มีโอกาสพูดคุยกับเธอ ซึ่งได้รับความร่วมมือด้วยดี ในการสัมภาษณ์ที่ใช้เวลาประมาณ 45 นาที ทำให้ได้ทราบว่าในกลุ่มงานนี้ยังขาดสื่อที่จะใช้ดำเนินงานอยู่มากที่สุดทีเดียว

19. นางธนิต บรรเทา นักวิชาการสิ่งแวดล้อม 7 กลุ่มงานอบรมและเผยแพร่ กองอาชีวอนามัย ผู้วิจัยไม่เคยรู้จักพีธิตมาก่อน แต่ใช้เวลาไม่นานก็คุ้นเคยกัน เนื่องจากพีธิต จบการศึกษาด้านช่างภาพ ลูกศิษย์อาจารย์พูนเกษจรรย์ จากวิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ ซึ่งผู้วิจัยก็รู้จักเพื่อนรุ่นน้องของพีธิตอยู่บ้าง และผู้วิจัยก็เป็นลูกศิษย์อาจารย์พูน เช่นกัน ในช่วงที่อาจารย์มาช่วยสอนให้แก่คณะนิเทศศาสตร์ ต่อมาพีธิตได้ศึกษาต่อจบปริญญาตรี แต่ก็ทำหน้าที่ผลิตสื่อซึ่งเป็นงานที่ถนัดมาจนจะเกษียณอายุราชการในปี 2542 นี้ นับว่ามีประสบการณ์ในการผลิตสื่อมากกว่าใครทั้งหมดที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์มา พีธิตให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ และสนทนากับผู้วิจัยอย่างดียิ่งโดยเฉพาะได้ทราบรายละเอียดของกระบวนการผลิตสื่อ ในกองอาชีวอนามัย
20. น.ส.กนิษฐา ไทยอุดม นักวิชาการสุขาภิบาล 6 กลุ่มงานอบรมและเผยแพร่ กองประชาสัมพันธ์ คุณกนิษฐาปฏิบัติงานจริงในหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของกองประชาสัมพันธ์ เธอจบปริญญาโททางสาขาสิ่งแวดล้อม แต่กล่าวกับผู้วิจัยว่าทำงานในหน้าที่ประชาสัมพันธ์มาตลอดตั้งแต่อยู่โรงพยาบาล อยู่ศูนย์อนามัยสิ่งแวดล้อม และจนมาถึงปัจจุบันรวมแล้วมีประสบการณ์ด้านสื่อกว่า 10 ปี ที่เดียว ผู้วิจัยได้ไปขอข้อมูลและสนทนากับเธอหลายครั้ง ก่อนที่จะสัมภาษณ์อย่างจริงจัง ซึ่งได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งและยังได้ให้กำลังใจต่อการทำวิทยานิพนธ์แก่ผู้วิจัยด้วย
21. น.ส.ลักขณา พูนทอง นักวิชาการสาธารณสุข 6 ส่วนอบรมและเผยแพร่ สำนักส่งเสริมสุขภาพ คุณลักขณา เป็นเพื่อนร่วมงานรุ่นน้องของผู้วิจัย มีหน้าที่ผลิตรายการวิทยุให้แก่สำนักส่งเสริมสุขภาพ คือ เป็นทั้งโฆษก นักจัดรายการและเขียนบทเสร็จ ซึ่งทำหน้าที่นี้มาประมาณ 5 ปี ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์คุณลักขณา เป็นเวลากว่า 2 ชั่วโมง โดยที่ไม่ได้นัดหมายล่วงหน้า นอกจากจะเป็นคนคุยเก่งแล้ว เธอยังมีข้อมูลให้มากด้วยโดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการทำรายการวิทยุที่รับผิดชอบอยู่ทั้งหมด
22. นายธานินทร์ อ่อนนุชมงคล นักวิชาการโสตทัศนศึกษา 6 กลุ่มงานอบรมและเผยแพร่ กองทันตสาธารณสุข คุณธานินทร์กับผู้วิจัยเคยรู้จักกันมาก่อน

แต่ไม่คุ้มเคยกันนักเนื่องจากไม่ค่อยได้ร่วมงานกันบ่อยแต่ในการหาข้อมูล
 คุณธานินทร์ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ผู้วิจัยไม่ได้สัมภาษณ์คุณธานินทร์
 เพียงแต่สนทนาอย่างไม่เป็นทางการ

3.2.2. ข้อมูลประเภทเอกสาร ได้แก่เอกสารต่างๆของหน่วยงานทั้งในและนอกในกระทรวง
 สาธารณสุข ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสื่อและการส่งเสริมสุขภาพ ข้อมูลที่สำคัญได้แก่

- ตำราและเอกสารวิชาการเรื่องการส่งเสริมสุขภาพ
- ตำราและเอกสารวิชาการการส่งเสริมการตลาดและเรื่องที่เกี่ยวข้อง
- ตำราและเอกสารวิชาการเกี่ยวกับเรื่องสื่อและเรื่องที่เกี่ยวข้อง
- การจัดองค์การ การแบ่งส่วนราชการ ของกรมอนามัย
- นโยบายและแผนงานส่งเสริมสุขภาพ ของกรมอนามัย 2540-2544
- แผนปฏิบัติการส่งเสริมสุขภาพประจำปีงบประมาณ 2540
- รายงานงบประมาณกรมอนามัย ประจำปีงบประมาณ 2540
- รายงานประจำปี ของสำนักส่งเสริมสุขภาพ ปีงบประมาณ 2540
- รายงานประจำปี กองวางแผนครอบครัวและประชากร ปีงบประมาณ 2540
- ข้อมูลในการผลิตสื่อและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อ ปีงบประมาณ 2540
- ค่าใช้จ่ายการใช้สื่อของหน่วยงาน ในกรมอนามัย ปีงบประมาณ 2540
- ตัวอย่างสื่อต่างๆ ที่หน่วยงานของกรมอนามัยผลิตขึ้น ในปีงบประมาณ 2540

3.3 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ตามที่กล่าวมานั้น จะมีการดำเนินงาน
 ตามลำดับดังนี้

3.3.1. การจัดทำเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ก่อนลงมือเก็บรวบรวมข้อมูล
 ได้ดำเนินการวางแผนการจัดเก็บข้อมูลดังนี้

3.3.1.1 แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ออกแบบและจัดทำแนวทางการ
 สัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อใช้เป็นแนวทางในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้จัดทำเป็น 2 แบบ
 แบบแรกใช้สัมภาษณ์นักวิชาการผู้ปฏิบัติงาน และแบบที่สองใช้เป็นแนวทางสัมภาษณ์
 ผู้บริหาร แบบแนวทางสัมภาษณ์ชนิดแรกได้ทดสอบกับเจ้าหน้าที่คนอื่นๆก่อนและ

เมื่อปรับปรุงแก้ไขแล้วจึงนำไปใช้จริง ซึ่งจะเป็นแนวคำถามลักษณะเปิดกว้าง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้คำตอบที่เป็นรายละเอียดได้มาก

3.3.1.2 กำหนดหัวข้อ ประเด็นต่างๆ ที่จะต้องเก็บรวบรวม การกำหนดหัวข้อต่างๆไว้ก่อนก่อให้เกิดความสวดกรวดเร็วต่อการค้นคว้า จากเอกสาร หนังสือ บทความ หรือหลักฐานต่างๆ และตรงกับความต้องการที่จะนำไปศึกษาวิเคราะห์ต่อไป

3.3.1.3 เทปบันทึกเสียง สำหรับใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การบันทึกเทปทำให้การสนทนาเป็นไปอย่างไม่ติดขัดและช่วยให้ได้เนื้อหาครบถ้วนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ในการบันทึกการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยยังได้ใช้เทปอัดและถอดเนื้อหาของสื่อประเภทวิทยุและโทรทัศน์อีกด้วยทำให้ได้ประโยชน์ต่อการวิจัยเป็นอย่างมาก

3.3.1.4 สมุดบันทึก ใช้บันทึกการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนาและการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ สมุดบันทึกนับว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพในเรื่องนี้อีกอย่างหนึ่ง เพราะเป็นหัวใจที่รวบรวมเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ ไว้มากที่สุดซึ่งทำได้ง่าย และสะดวกกว่าเครื่องมืออื่นๆ

3.3.2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากที่จัดเตรียมเครื่องมือเรียบร้อยแล้ว จึงเริ่มดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการต่อไปนี้

3.3.2.1 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) ใช้สัมภาษณ์บุคคล ที่เป็นแหล่งข้อมูลเพื่อหาข้อมูลรายละเอียด คือ

ในกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้บริหาร และนักวิชาการอาวุโส เพื่อต้องการทราบนโยบาย แนวคิด แนวทางการดำเนินงาน การใช้สื่อ ประสพการณ์ ทศนคติ ปัญหาอุปสรรคต่างๆ และข้อคิดเห็นอื่นๆ เกี่ยวกับเรื่องสื่อในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพของกรมอนามัย

ในกลุ่มบุคคลที่เป็นนักวิชาการและผู้ปฏิบัติงาน เพื่อต้องการทราบรายละเอียดต่างๆ ของการใช้สื่อดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ ในแต่ละกิจกรรมหรือโครงการจากผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ต้องการทราบถึง แนวความคิดในการผลิตสื่อ กลยุทธ์การใช้สื่อ การวางแผนการใช้สื่อ กลุ่มเป้าหมาย ประเภทและชนิดของสื่อที่ใช้ แนวความคิดในการนำเสนอ เนื้อหา ความมุ่งหมายที่ต้องการ

ปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานและรวมถึงความต้องการสื่อต่างๆ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ได้ใช้แนวคำถามที่เตรียมไว้ แต่จะเป็นการพูดคุยสนทนามากกว่าจะเป็นการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ ผู้วิจัยได้รับอนุญาตจากผู้ถูกสัมภาษณ์ทุกท่านให้บันทึกการสนทนาลงในเทปได้ และยังได้จดลงในสมุดบันทึกที่เห็นว่าเป็นประเด็นสำคัญกันสัมภาษณ์อีกด้วย

3.3.2.2 การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และการสังเกตการณ์ (Observation) เป็นการเก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล วิธีการนี้จะใช้เพิ่มเติม นอกเหนือจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยเฉพาะการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมได้ใช้ผสมกันไปตามโอกาสต่างๆ อยู่ตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษา แล้วจดบันทึกการสนทนาหรือการพูดคุยในเรื่องนั้นๆ เอาไว้ การสอบถามเมื่อมีข้อสงสัยหรือเพื่อตรวจสอบความถูกต้องต่อข้อมูลที่ได้รับ ก็เป็นวิธีที่ใช้เป็นประจำด้วย และรวมถึงการสังเกตการณ์ปฏิบัติงานของเพื่อนร่วมงานและเจ้าหน้าที่ ในหน่วยงานที่ข้าพเจ้าต้องติดต่อเกี่ยวข้อง

3.3.2.3 เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบจากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ได้แก่ การรวบรวมผลของการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา วิชาการ แผนงานประจำปี รายงานประจำปี นโยบายคำสั่ง ดังรายละเอียดตามที่กล่าวมาแล้ว จากหน่วยงานที่เป็นสถานที่แหล่งข้อมูล จำนวน 14 แห่ง แล้วนำมาจัดเก็บไว้เป็นระบบ หมวดหมู่ ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาวิจัย แผนงานโครงการ จำนวนงบประมาณ รายละเอียดกิจกรรม รายละเอียดการใช้สื่อ ลักษณะและเนื้อหาสื่อ ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน และข้อสังเกต

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งของการวิจัย ในขั้นตอนนี้ บางอย่างได้เริ่มดำเนินการมาแล้วตั้งแต่ในขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ หลังจากที่เก็บรวบรวมข้อมูลรวบรวมไว้เป็นหมวดหมู่แล้วจำนวนหนึ่งก็จะพิจารณาว่ามีข้อมูลอะไรบ้างที่ยังไม่สมบูรณ์หรือพอเพียงต่อการนำไปวิเคราะห์ ก็จะหาเพิ่มเติม ได้แก่ขอรายละเอียดเกี่ยวกับสื่อต่างๆเพิ่มเติมขอสัมภาษณ์เพิ่ม หาเอกสารเพิ่ม เมื่อได้ข้อมูลเพียงพอแล้วหรือไม่สามารถหาเพิ่มเติมได้อีกจึงเรียบเรียงข้อมูล และเริ่มทำการวิเคราะห์ต่อไป ซึ่งดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ถอดเทปสัมภาษณ์ ทั้งหมด

2. ถอดเทปวิดีโอทัศน์ เทปวิทยุ ทำสำเนาสื่อสิ่งพิมพ์ จดรายการลักษณะของสื่อและเนื้อหาของสื่อทุกรายการ

3. ย่อยข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดให้เหลือประเด็นสำคัญเป็นหลักฐานสำหรับการนำมาวิเคราะห์ให้ครบถ้วน ตามหมวดหมู่ต่างๆที่ต้องการ

4. จัดหมวดหมู่ที่คาดว่าจะต้องการวิเคราะห์คือ การวางแผนการใช้สื่อ กลุ่มเป้าหมาย การผลิตสื่อ จำนวนสื่อที่ผลิต งบประมาณการผลิต กลยุทธ์การใช้สื่อ เนื้อหาและลักษณะของสื่อ ประเภทของสื่อ การใช้สื่อในแนวทางการส่งเสริมสุขภาพ การประเมินผล และปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

5. ใช้วิธีการวิเคราะห์ตามแนวทางหัวข้อตาม ข้อ 4 ในแต่ละหน่วยงาน คือ วิเคราะห์การใช้สื่อดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพของแต่ละสำนักและแต่ละกองในกรมอนามัย โดยอาศัยข้อมูลจากข้อ 1, 2 และ 3 โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีในบทที่ 2 เป็นแนวทางในการอ้างอิง

6. นำผลการวิเคราะห์ในข้อ 5 มาอธิบายเพื่อให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์และข้อเท็จจริงต่างๆ ของการใช้สื่อดำเนินการส่งเสริมสุขภาพทั้งหมดของกรมอนามัย ที่ได้ดำเนินการในปีงบประมาณ 2540

3.5 การนำเสนอข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าและผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ได้นำเสนอโดยวิธีการเขียนรายงานการวิจัยแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ประกอบด้วย ข้อมูลที่เป็นตัวอย่างคำพูด (Quote) และและตัวอย่างของเนื้อหาของสื่อเท่าที่จำเป็น โดยมุ่งเน้นจะวิเคราะห์เพื่อค้นหาคำตอบให้ตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย

กล่าวโดยสรุป ระเบียบวิธีวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ที่เลือกใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพนับว่าเหมาะสมและถูกต้องแล้ว นอกจากผู้วิจัยจะเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการใช้สื่อในงานส่งเสริมสุขภาพของกรมอนามัยอยู่ด้วยแล้ว การที่จะไปขอค้นหาข้อมูลเอกสาร และรวมถึงการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ยังทำให้โดยสะดวกต่อการวิจัยเป็นอย่างมาก เนื่องจากอย่างน้อยที่สุดผู้วิจัยก็เป็นบุคคลที่ทำงานในกรมเดียวกัน เคยเห็นหน้ากันและหลาย ๆ คน เป็นที่รู้จักและคุ้นเคยกับผู้วิจัยมาก่อนเป็นอย่างดี รวมถึงผู้บังคับบัญชาที่ให้ความเต็มใจสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้อย่างยิ่ง ข้อมูลจำนวนมากเกินกว่า

ครึ่ง เป็นข้อมูลที่ได้รับ มาจากการสัมภาษณ์และสนทนา นอกจากนั้นผู้วิจัยคิดว่าทุกขั้นตอนของระเบียบวิธีวิจัยตั้งแต่การกำหนดแหล่งข้อมูล การกำหนดประเภทข้อมูล การวางแผนการสัมภาษณ์เจาะลึก การวางแผนและการเก็บข้อมูลประเภทเอกสาร ต่างก็ได้ดำเนินไปอย่างรอบคอบรัดกุม และผู้วิจัยพยายามรวบรวมข้อมูลให้ได้สมบูรณ์มากที่สุด คิดว่าหากนักวิจัยไม่ใช่ข้าราชการในกรมอนามัยแม้จะได้รับการอนุเคราะห์ในการค้นหาข้อมูลด้วยความยินดีเช่นเดียวกันกับผู้วิจัยได้รับ แต่ก็คงไม่สะดวกนัก เนื่องจากต้องใช้ความคุ้นเคยและการรู้จักกันเป็นส่วนตัวมาก่อนเข้าไปหาบุคคลที่เป็นแหล่งข้อมูลด้วย